

OČ JDE

Posílit tábor míru

Obnovení hromadného zkoušení atomických bomb v atmosféře dokázalo znova, že sovětským komunistům nebrání ve vyvolání války ohled na stamilióny životů, které by byly obětovány. Společenská soustava, která obětovala při kolektivizaci zemědělství desítky miliónů lidí — jen aby zničila poslední neodvislou hospodářskou základnu v zemi a upevnila tak svou moc, nebude váhat obětovat stamilióny, jestliže tak upevní definitivně své panství nad celým světem a vyřadí svého soupeře.

Co tedy zdržuje komunistickou centrálu v Moskvě od vyvolání světové války? Napjatá situace kolem Berlína přiměla západní svět, aby poodhalil několik údajů o poměru sil mezi oběma bloky. Studijní ústav amerického námořnictva uveřejnil čísla, shrnující růst vojenské síly amerických spojenců od roku 1950 do roku 1958. V roce 1950 měly státy, které dostávaly vojenskou pomoc od USA, 17.000 letadel včetně 600 tryskových, 3.600.000 osob ve zbrani a 1.200 plavidel. Během následujících osmi let vynaložili tito spojenci na své vyzbrojení 105 miliard dolarů a Spojené státy jim přispěly dalšími dvaceti miliardami. V roce 1958 měly tyto země celkem 32.000 letadel, z toho 14.000 tryskových, 4.700.000 vojáků a 2.500 válečných lodí. Dnešní stav vojenských sil celého západního bloku je uváděn jako 8.700.000 mužů. Jádrem této síly je atomická výzbroj Spojených států. Po sovětském výbuchu padesátimégatonové bomby prozradil jistý americký senátor novinářům, že dle jeho informací každý americký strategický bombardér nese dvě pětadvacetimégatonové pumy. Tato informace nebyla ministerstvem obrany potvrzena ani popřena; ale náměstek ministra národní obrany Roswell I. Gilpatrick prohlásil oficiálně, že Spojené státy mají tolik letadel a raket, že i kdyby se podařilo Sovětskému svazu provést pinou silou překvapivý útok na Spojené státy a jejich spojence, to, co po něm zbude z americké atomické úderné síly, bude s to provést odvetný útok na Sovětský svaz v síle, která bude stále ještě větší než to, co Sovětský svaz mohl soustředit pro svou první ránu. Podle oficiální publikace americké armády by tento odvetný útok znamenal zničení 85-90% sovětského obyvatelstva, smetl všechna větší města a zničil aspoň sedm osmin sovětského průmyslu. Je to znalost této strašné síly svobodného světa, která zdržuje komunistické manažery od vyvolání války a která ucho-

vává svobodu Berlína sta kilometrů za "železnou oponou". Ovšem použití této ničivé síly by mělo důsledky pro celý svět. Soustředění takového množství atomických zbraní proti SSSR by znamenalo, že množství atomického záření, které by dopadlo během tří dnů ze sovětských zřícenin na Velkou Britanii, by zabilo 50% jejího obyvatelstva, a země jako Indie a Barma by utrpěly ještě větší ztráty. Jaké pak by byly důsledky pro země komunistického bloku?

Lidé celého světa mají zájem na tom, aby atomická válka nevypukla. Co mohou dělat k tomu, aby jí zabránili? Totéž, co dělá síla svobodného světa: dát komunistické manažerské centrále vědět, že atomická válka znamená konec, nikoliv upevnění komunistického společenského systému. Jejich cesta musí být ovšem jiná než cesta Západu. Komunistická vláda spočívá na soustavě mocenských monopolů: monopolu veřejných sdělovacích prostředků, organizačním monopolu, monopolu intelektuálního vůdcovství, výrobních prostředků a zbraní. Jakmile jsou tyto monopoly rozrušeny, komunistická nadvláda se kácí. Mad'arská revoluce to dokázala nad jiné jasně. A atomická válka by tyto monopoly zničila měrou jistě větší než revoluční dělníci a studenti v budapeštských ulicích. Budou-li komunisté vědět, že mezi obyvatelstvem jsou skupiny osob, které jsou na tuto příležitost připraveny, které mají plán na převzetí iniciativy, které nedovolí obnovení systému komunistických monopolů, budou vědět, že atomický konflikt by znamenal jejich neodvratný konec: protože pak se lid sám ujme správy svých věcí dříve, než se jim podaří znova utkat ocelovou sít', kterou musí obepnout obyvatelstvo svých zemí, aby jim mohli vládnout tak, jak je v povaze jejich systému.

NAŠE VLAST

Pohled do minulosti

Muž, který pozoroval zánik ochromeného a zrazeného státu, vydal svědectví o pohnutých dobách. Dr. Ladislav Feierabend napsal studii "Ve vládách druhé republiky" (Universum Press Co., New York, 1961, str. 202, \$ 2.50). Je to souhrn jeho vzpomínek na pomnichovskou dobu, ve které se dvě vlády snažily o uchování života státu, který byl odsouzen k zániku, nebo alespoň o uchování minulých hodnot pro své spoluobčany. Knížka ovšem nepřináší nové historické poznatky, avšak potvrzuje, jak v zákulisi veřejné politiky se jedná o mnohých záležitostech, jež prostému občanu zůstávají neznámy. Ukazuje tragiku mužů, kteří v dobré vůli, často nepochopeni, se snažili

zabránit zoufalství a resignaci. Není v ní ani náznak, že národ by byl býval i chvíli ochoten ke kompromisům v době krise. Je to kniha svědectví o chvílích národní tragedie, utrpení i zrazeného odhodlání.

Dr. Feierabend se nikde nesnižuje ke kritice těch, kteří byli ve vedení státu před Mnichovem. Respektoval také přesvědčení těch loyálních Slováků, kteří byli pro slovenskou autonomii.

Ačkoli vedoucí politikové usilovali o záchranu zbytku státu a idejí, na nichž byl postaven, šlo přece jen o vládu bez zaměření, která vedla politiku dle autorových slov "z ruky do úst". Nad to v zahraniční politice bylo jim nutno čelit situaci, kdy západ je vydal na milost a nemilost Hitlerovi, odpíral pomoc a záruky, a pak vytýkal závislost na Německu.

Nás, kteří jsme prošli dalšími politickými událostmi a systémů od dob Mnichova, zajímají mnohé detaily. Někteří působí až groteskně. Tak na příklad zacházení s politickým vězněm prof. Tukou, který měl v plzeňském vězení sekretářku a mohl chodit na procházky po Plzni.

Jak smutné je však autorovo zjištění o zvolených zástupcích lidu v parlamentu: "Zástupci jednotlivých stran se nechťeli vyjadřovat o osnovách, dokud k tomu nedostali souhlas strany, a to i tehdy, když předložené osnovy uznávali jako nutné a účelné" (str. 72). Jak slabá je demokracie, která nemá pevné a vzdělané muže ve svém čele! Jak těžké je, uchovat svobodu a zároveň omezit styky zrádců, kteří si jezdí do ciziny pro instrukce, jak rozbít stát!

Snad se ze svědectví mužů jako Dr. Feierabend budou učit další generace nejen našich politiků, nýbrž také politiků cizích. Poučení z marného odporu malé demokracie jsou poučkami platnými pro boj demokratických velmocí s diktaturou bez ohledu na datum.

ZE STUDENÉ VALKY

Neustoupit

Zahraniční politika je obyčejně diskutována na kongresech KSSS v termínech dostatečně vágních, aby se jini daly vysvětlit jakékoliv minulé či budoucí kroky sovětské vlády na mezinárodním poli. Zároveň však sovětsí komunisté nikdy nezapomenou na podrobný ideologický výklad. Z toho se pak dá vykonstruovat, jaký asi bude sovětský postup v dohledné budoucnosti.

Na 22. sjezdu KSSS tomu nebylo jinak. Sovětské ideologii se dnešek jeví jako soumrak imperialismu přes všechny pokusy jeho představitelů udržet aspoň na další chvíli hlavu nad vodou. Pro Sovětský svaz z toho plyne jen jedna politika: tlačit onu hlavu pod hladinu či, jak Chruščov říká, pomáhat národům v jejich osvobozenec-kém boji proti Západu. Skutečnost je ovšem jiná: zatím co Západ osvobodil stamiliony lidí od roku 1945, Sovětský svaz a komunisté jich stamiliony ztotočili. Co však z oné komunistické verse dějinného procesu vyplývá, je, že Sovětský svaz nepochybně zintenzivní svou podporu komunistických a prosovětských partyzánů v nových zemích, nasadí je tam, kde ještě nejsou, a bude pak pod-

něcovat občanské války po vzoru Laosu za tím účelem, aby tyto země přivedl pod svou úplnou kontrolu.

K úspěšnému provozu této politiky potřebují Sověty Západ oslabit, zastrašit a demoralisovat. Na sjezdu a kolem sjezdu se o to pokusily zároveň na několika frontách.

Především znovu prodloužily ultimatum v berlínské otázce. Účelem odkladu mírové smlouvy mezi sovětským blokem a východním Německem je znovu svést zbývající důvěřivé duše na Západě a postavit je proti těm, kdo jsou pro neústupný postoj vůči sovětským požadavkům v Berlíně.

Za druhé Chruščov pohrozil výbuchem padesátimetrových bomby a přes odpor celého nekomunistického světa zkoušku také uskutečnil. Spolu s hrozbami Malinovského, který opájel kongres silou sovětské branné moci, jde zřejmě o zastrašovací manévr. Hitler podobným způsobem naháněl světu hrůzu v druhé polovině třicátých let a komunisté se pokoušejí opřevzat jeho dočasný úspěch. Jsou si zcela vědomi dlouhodobých důsledků jeho politiky a jeho konců?

Konečně přišel nátlak na Finsko. Po letech poměrně přátelské koexistence a poté, kdy ještě letos v létě je Brežněv ujistil, že Sověty jsou spokojeny s jejich neutralitou, se Finové přes noc ocitli tváří v tvář sovětskému požadavku, aby na základě finsko-sovětské smlouvy o přátelství a vzájemné pomoci z roku 1948 se Sovětským svazem projednali společné kroky proti hrozbě západoněmeckého útoku. Jde samozřejmě o vymyšlené nebezpečí, které má sloužit jako záminka nejen k opanování Finska, nýbrž k demoralizaci celého severního křídla svobodné Evropy. Sovětský svaz opakuje s podstatně rozdílnými záměry svůj postup z roku 1939. Tehdy v říjnu požádal Finy, aby do Moskvy poslali vládní delegaci, zmocněnou jednat o konkrétních politických otázkách. Když Finové přijeli do Moskvy, Molotov je žádal, aby Finsko vstoupilo se Sovětským svazem ve smlouvu o vzájemné pomoci a Stalin k tomu dodal, že Finsko musí Sovětům odstoupit část poloostrova Hanko, několik ostrovů ve Finském zálivu, kus svého západobaltského a arktického pobřeží, upravit hranice v Karelii a zničit tamní opevnění. Finové dali přednost aspoň pokusu o zachování územní integrity svého státu před takovým ponížením, jednání ztroskotala 13. listopadu a 30. listopadu Rudá armáda napadla finskou republiku.

Dnes jde o daleko více. Místo několika územních ústupků Sověty usilují o postupné úplné opanování a zkomuniso-vání Finska. Recept na tom mají vyzkoušený ve střední Evropě. Československo také s nimi mělo smlouvu o přátelství a vzájemné pomoci. V pěti letech Sovětský svaz tento vztah proměnil v úplné otroctví za podmínek, jež se nyní snaží vnutit Finsku. Jediná odpověď na tento požadavek a plán je ta, která nebyla dána v Československu: kategorické odmítnutí i za cenu boje.

Sověty nakonec do světové války pro Finsko nepůjdou, neboť mají rozehrány jiné karty, jimiž doufají svobodný svět porazit. Avšak postaví-li se jim svobodný svět v Berlíně a ve Finsku a nedá-li se zastrašit sovětskými výbuchy, nevyjde nakonec Sovětům ani tak zvaná "koloniální" karta. Naopak, á la longue je to karta v rukou svobodného světa.

Už není Stalingrad

Velká Británie zůstává slabým bodem NATO. Gallupův ústav pro zkoumání veřejného mínění vyšetřoval, jak se dívá americké a anglické veřejné mínění na otázku: "Je lepší jít do atomické války anebo žít pod komunistickým režimem?" Američané zodpověděli tuto otázku takto: raději bojovat atomickou válkou — 81%; raději žít pod komunismem — 6%; nerozhodnutých — 13%. Angličané se vyjádřili takto: pro atomickou válku — 21%; pro život pod komunismem — 31%; nerozhodnuto bylo 48%. Současně anglická královna přijela na státní návštěvu do Ghany postavit se bok po boku tamnějšímu diktátorovi a protibělošskému rasistovi Nkrumahovi, který ani při vítacích ceremoniích se nedal pohnout k jedinému přátelskému slovu vůči státu, jehož hlavu hostil. Když se anglická královna staví na stejný stupeň s primitivem, který dává o sobě rozhlašovat vládní propagandou, že je nesmrtelný, a když prohlašuje o Britském společenství národů, že v něm nezáleží na tom, jaký mají jeho země politický systém, je to smutným důkazem toho, kam se Anglie dostala svou vlastní i cizí — zejména americkou — pochybenou politikou.

Z Číny uprchnul mladý komunistický letec, který bojoval svého času proti Američanům v severní Koreji. Dnes prohlásil novinářům v Hongkongu, že se už nemohl dívat na život ve své zemi: lidé, padající hladem, děti, naduřené podvýživou, dospělí s napuchlými nohama, honění do práce komunistickými kádry a armádou, kteří jediní dostávají pořádně najíst. Při tom Čína vyváží rýži i obilí — své vlastní i to, co nakoupí ve světě. Po katastrofální neúrodě v roce 1960 vyvezli komunisté z Číny: 100.000 tun do Kuby, 15.000 tun do Guiney, 50.000 tun do severního Vietnamu, 140.000 tun do Anglie, 160.000 tun do Ceylonu a 200.000 tun obilí do Sovětského svazu, který odmítl další dodávky na dluh. Americký senátor Thomas J. Dodd veřejně pranýřoval jiný "vývoz" z komunistické Číny: státní farmy vyrábějí ve velkém opium, které je pašováno do ostatního světa. Podle odhadů byla produkce opia v Číně asi deset milionů kilogramů v roce 1959; a stopy všech velkých organizací podlouhnutí opia, které byly odhaleny v posledních letech, končí u čínského pobřeží. Komunistická Čína používá pašování opia jeho derivátů k dvěma účelům: k opatrování devíz a k budování špiónážních sítí, jejichž členové jsou připoutáni a donuceni k poslušnosti právě tím, že propadnou narkotikům a jsou odkázáni na jejich dodávku čínskými komunistickými agenty. —

Vrcholným bodem XXII. sjezdu KS SS nebylo vyhlášení nového komunistického programu, ale otevřená roztržka mezi KS SS a KS Albánie. V pozadí této roztržky stojí hrozivý stín boje mezi KS SS a KS Číny. Vše ostatní — odsouzení "protistranické skupiny" Molotova, Vorošilova, Malenkova a ostatních, odstranění Stalinovy mrtvolky z Leninova mauzolea a celá protistalinická kampaň jsou jen dramatickým doprovodem ústředního konfliktu: kdo po-

vede světové komunistické hnutí. Vzhledem k monolitické povaze komunistické společenské soustavy není v ní místa k trvalému kompromisu: buď převládne jedna nebo druhá skupina nebo jejich zápas roztrhne komunistický svět ve dva vzájemně se potírající monolyty.

KS SS byla donucena ke svému kroku obratnou politikou KS Číny. Po pokoení, které Sovětský svaz utrpěl za otevřené účasti Číny z rukou nejmenšího svého satelita, Albánie, muselo vedení KS SS vypovědět boj, jakkoliv nevídaný. Do jak nevyhodné pozice se taktikou KS Číny dostalo, ukazuje okolnost, že muselo zahájit útok proti tak trpasličímu odpůrci bez valné naděje na úspěch: Albánie je od sovětského bloku odizolována Jugoslávií, která sotva dovolí použít svého území jako základny pro-sovětské partyzánské války v Albánii, a pomoc Rudé Číny neutralizuje hospodářskou blokádu, kterou Sovětský svaz se svými evropskými satelity proti Albánii zahájil. Druhým příznakem slabosti KS SS je, že se neodvážila zaútočit otevřeně proti KS Číny, ačkoliv všem je známo, že nejde o Albánii; naopak, čínská delegace na sjezdu měla tolik směrlosti, že žádala, aby celá otázka Albánie byla utulána — věc naprosto nepřijatelná KS SS, která byla předsjezdovým postupem Albánie před celým komunistickým světem zesměšněna; Čína tak vystoupila jako obhájce jednoty komunistického světa a KS SS jako její rušitel. Konečně vnutila KS Číny vedení KS SS nutnost otevřeného boje proti Stalinovi a jeho spolupracovníkům a spojencům, jejichž síť ve všech komunistických stranách světa je značná, silná a v držení mnoha důležitých pozic. Na sjezdu samém se ukázala síla protalinického tábora: pětadvacet komunistických stran se nepřipojilo k Chruščovově výzvě, aby KS Albánie byla vyloučena z komunistického hnutí. Byly to komunistické strany Alžírsko, Austrálie, Barmy, Belgie, Čile, Číny, Dánsko, Indie, Indonésie, Island, Portugalsko, San Marina, Siam, Švédsko, Švýcarsko, Tunisko, Velká Británie a Vietnamu.

O týden později poslala KS Číny k XX. výročí založení KS Albánie blahopřejný telegram, ve kterém vyzvedla "správné vedení" této strany — vedení, které Chruščov odsoudil nejostřejšími slovy. Blahopřejné telegramy rovněž zaslaly KS Austrálie, Belgie, Indonésie, Malajska, Nového Zélandu, severní Koreje, severního Vietnamu a Siamu. Ve všech komunistických stranách světa, zejména v Asii, je už v chodu podzemní nemilosrdný boj mezi frakcemi pro-sovětskou a pro-čínskou. Čínská pozice se považuje za dobrou zejména v komunistických stranách arabských států a států Jižní Ameriky, i ve většině zemí afrických.

Po Chruščovově projevu přišel v noci do Leninova mauzolea oddíl vojáků. Vyzvedli Stalinovu nabalzamovanou mrtvoldu a pohřbili ji u kremelské zdi mezi druhořadými komunistickými velkány. V následujících týdnech byl Sovětský svaz plný odstraněných Stalinových soch a obrazů, přejmenovaných ulic, náměstí, řek a hor; hlavní třída Minsku byla přezvána ze Stalinovy na Leninovu; město Stalino, středisko uhelné pánve, s 800.000 obyvateli, se stalo Doněckem, a slavný Stalingrad se stal Volgogradem. Z komunistických dějin vymizela bitva u Stalingradu a Chruščov dokázal, oč se Hitler marně pokoušel: smazat Stalingrad s povrchu země.

O LEPSÍ ZITŘEK

Nový mráz?

Polští spisovatelé na tom byli vždy lépe nežli spisovatelé v kterékoliv jiné komunistické zemi. Zejména od roku 1956 se těšili značné svobodě. I když je Gomulkův režim kontroloval a čas od času přitáhl uzdu zejména mladým umělcům, kulturní ovzduší v Polsku aspoň zcela nedusilo. Avšak ani v tomto ovzduší a ani v parabole nemohli polští spisovatelé říci režimu, co si o něm vpravdě myslí. Víc než co jiného to prokazují tři aféry s počátku října; všechny se týkají předních polských komunistických spisovatelů.

Jerzy Kornacki napsal před válkou tři proletářské romány, které ho proslavily a získaly mu velkou prestiž mezi polskými komunisty. I když po válce psal málo, nic z této prestiže neztratil a je nepochybné, že pro Kornackého spojení s literárním klubem "Pokřivený kruh" si režim až dosud netroufal zarazit poměrně svobodnou výměnu názorů v tomto sdružení, Během září vysokí vládní úředníci začali dostávat nepodepsané dopisy, a i když polská bezpečnostní služba neprozradila, co v nich bylo, není těžké si to domyslet. Koncem měsíce byl Kornacki zatčen na základě obvinění, že rozesílal poštou oplzné dopisy.

Helena Ruzinska, členka téhož klubu, byla zatčena, protože se pokusila vypašovat z Polska rukopis politického traktátu, který napsal stařešina bývalé selské strany Ignazy Wolski. Rukopis měl být doručen polskému exilovému časopisu *Kultura* v Paříži.

Stawar byl nejvýznamnější polský marxistický kritik. V rámci poměrné svobody, které se polští kulturní pracovníci těší, mu polská vláda dovolila, aby ztrávil léto v Paříži. Stawar v Paříži zemřel v září a jeho popel byl převezen do Varšavy, kde mu režim vystrojil pohřeb hodný komunistického hrdiny. Těsně po pohřbu pařížská *Kultura* uveřejnila knihu Stawarových esejů, napsaných částečně v Polsku a částečně před smrtí v Paříži. Jde většinou o eseje ostře kritizující komunistickou praxi.

Tak tedy reagují komunističtí spisovatelé na režim, o kterém se tvrdí, že je mezi komunistickými diktaturami nejliberálnější. Za fasádou loyality revoltují doma i za hranicemi, jako by se chtěli očistit ze spoluviny za osud lidu, jenž od svých spisovatelů očekává, že mu budou ukazovat pravou cestu.

Nemá československý lid právo žádat od svých spisovatelů aspoň podobné gesto?

CO O SOBĚ ŘÍKAJÍ

"Veřejně rozhlašovat před nepřítelem rozpory mezi bratrskými zeměmi nelze považovat za vážný marxistiokolenský přístup a může jen způsobit smutek přátelům a radost nepřátelům." (Ču En Laj o Chruščovovi na XXII. sjezdu KS SS.)

"Prohlásil soukromě, že Stalin udělal dvě chyby: umřel příliš brzy a nezlikvidoval dnešní vedení komunistické strany." (Anastas Mikojan o albánském ministerském předsedovi Mehmet Šehu na XXII. sjezdu KS SS.)

"Tvzení, že Chruščov udělal konec stalinismu je mythus. Osudová slabost sovětského vládního systému je jeho princip césarismu. Jenom strana by mohla odstranit tyto chyby a provést reformy, které jsou nezbytné, aby režim přežil. Ale protože by tyto reformy znamenaly omezení absolutního mocenského monopolu, který strana potřebuje, netroufá si je provést. Tento koncept césarismu, stvořený a zdokonalený Stalinem, zůstal nezměněný přes osobní útoky Chruščovovy na Stalina. Dnes i ta nejnemilejší kritika je v Sovětském svazu udušena. Tak je Sovětský svaz odsouzen, aby žil ve víře v mythus vůdce, který se udržuje v čele nekonečnou řadou propagandistických akcí a úspěchů. Jenom úspěchy jsou připuštěny; neúspěchy se musí zalhávat. Není pochyb o tom, že bolševismus má v sobě zárodek šilenství. I podřadné programové rozpory vyvolávají zrádcování a denunce. Ti, kdo byli svědky těchto vnitřních bojů a čistek, vědí, že se odehrávají ve stavu nepřičetnosti, vyvolané jenom iracionální nenávistí, po kterém následuje jenom postupně pomalý návrat k jasnému rozumu." (Polský komunist A. Stawar o Chruščovovi v "Posledních spisech.")

"Pomáhal tajné policii falešně usvědčovat nevinné lidi tím, že je obvinil z členství v protičeském podzemním hnutí." (Běloruský delegát o Malenkovi na XXII. sjezdu KS SS.)

"Zrůda a skutečný sadista." Ukrajinský delegát Nikolaj Podgorny o Kaganovičovi na XXII. sjezdu KS SS.

TRIBUNA. list Československého zahraničního ústavu v exilu. — Redakce: Postbus 8, Haren (Gr.) Holandsko. Administrace: P. O. Box 934, Chicago 90, U. S. A.